

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Viestinnän koulutusohjelma / graafinen suunnittelu

Hanne Andelin

KOUVOLAN KAUPUNGIN VIESTINTÄOHJEEN KUVITUS JA TAITTO

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Graafinen suunnittelu

ANDELIN, HANNE

Kouvolan kaupungin viestintäohjeen kuvitus ja taitto

Opinnäytetyö

28 sivua + 4 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Katariina Silvola

Toimeksiantaja

Kouvolan kaupunki, viestintäpalvelut

Marraskuu 2013

Avainsanat

kuva, viestintä, kuvitus, julkaisun taitto

Tämä opinnäytetyö käsittelee kuvituksen ja taiton tekemistä Kouvolan kaupungin viestintäohjeelle. Työn tavoitteena oli luoda viestintäohjeelle tekstejä visualisoiva kuvitus, joka tukisi asiasisältöä ja tekisi ohjeesta helposti lähestyttävän.

Opinnäytetyössä käydään läpi kuvitusprosessin eteneminen luonnosvaiheesta valmiiksi kuviksi. Lisäksi tutkitaan, kuinka kuva ja teksti toimivat yhdessä.

Työn produktiivisen osan kautta tarkastellaan kuvan luonnetta ja sen merkitystä erityisesti viestinnän apuvälineenä. Lisäksi käsitellään kuvituksen tehtäviä ja sitä, miten vastaanottaja tulkitsee näkemiään kuvia. Lopputuloksena on visuaalisesti uudistettu julkaisu, joka sopii kaupungin nykyiseen ilmeeseen.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Media Communication

ANDELIN, HANNE

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

November 2013

Keywords

Illustrating a communication manual for city of Kouvola

4: 'pages + 4 pages of appendices

Katariina Silvola, lecturer

City of Kouvola

image, communication, illustration, layout

The topic of this thesis was the illustration of a communication manual for the city of Kouvola. The purpose of this project was to produce the illustration that would visually support the content of the manual and make the manual easy to approach.

This thesis examined the illustration process from the drafting stage to the final production. It also focused on how image and text work together.

The concept of images and their significance in communication were studied in relation to the productive part of the thesis. The thesis also analysed the function of illustrations and how images are interpreted by a recipient. The outcome of the project was a visually renewed publication that is consistent with the current graphic identity of the city of Kouvola.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	KUVAN MERKITYS	6
	2.1 Voiko kuvaa määritellä?	6
	2.2 Kuvituksen tehtävät	8
	2.3 Kuvan lukeminen	9
	2.4 Kuvan ja tekstin suhde	10
	2.5 Tiedon visualisoiminen	11
3	KUVITTAMINEN	11
	3.1 Luonnosvaihe	11
	3.2 Toteutus	14
	3.3 Valmiit kuvitukset	16
4	VIESTINTÄOHJEEN KOKOAMINEN	18
	4.1 Taitto	18
	4.2 Graafiset ratkaisut	19
	4.2.1 Kouvolan graafinen ilme	19
	4.2.2 Typografia	20
	4.2.3 Värivalinnat	20
5	VALMIIN TYÖN TARKASTELUA	23
	5.1 Asiakkaan palaute	23
	5.2 Pohdintaa kuvitusprosessista	24
	LÄHTEET	27
	LIITTEET	
	Liite 1. Kuvitus viestivistä kaupunkilaisista	
	Liite 2. Lyijykynällä hahmoteltuja luonnoksia	
	Liite 3. Luonnospiirroksia digitaalisina ääriivivakuvina	
	Liite 4. Entisen ja nykyisen viestintäohjeen vertailu	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönäni suunnittelin ja toteutin kuvituksen Kouvolan kaupungin viestintäohjeelle. Viestintäohjeen toteutukseen kuului myös taiton tekeminen, mutta siinä minulla oli käytössä kaupungin virallinen julkaisupohja, joten rajasin tämän opinnäytteen käsittelemään pääasiassa kuvittamista. Kerron kuitenkin lyhyesti myös taittoon liittyvistä asioista ja osoitan, miten kuva ja teksti toimivat yhdessä ja tukevat siinä toinen toistaan.

Sain opinnäytetyöni aiheen Kouvolan kaupungin viestinnän yksiköltä, joka tarvitsi viestintäohjeelleen uuden ulkoasun, sillä aikaisempi oli tehty vuonna 2009. Vanha ohje oli vanhentunut jo sekä ulkoasultaan että asiasisällöltään, sillä kaupungin graafinen ilme oli välissä vaihtunut, ja uusi julkaisu piti saada ajanmukaiseksi.

Tavoitteeni työssä oli luoda viestintäohjeelle sitä visuaalisesti tukeva ja havainnollistava kuvitus. Kuvituksella olisi oma persoonallinen tyylinsä, mutta se olisi kuitenkin yhteensopiva Kouvolan kaupungin graafisen ilmeen kanssa, ja sitä voitaisiin mahdollisesti hyödyntää myös muissa yhteyksissä, esimerkiksi kaupungin internetsivuilla.

Koen ulkoasujen ja taittojen tekemisen olevan se, mikä minua on alusta asti kiinnostanut alallani eniten, siksi valitsin opinnäytteen aiheeksi juuri tämän työn. Vielä enemmän kiinnostuin, kun huomasin aiheen tarjoaman mahdollisuuden syventyä nimenomaan kuvittamiseen. Vaikka olen tehnyt taittoja monille erilaisille julkaisuille, tämä oli kuitenkin ensisijaisesti kuvitusprojekti, ja oli mielenkiintoista syventyä tarkastelemaan käytännön tasolla, miten kuvat ja kuvitus luodaan ja kuinka ne toimivat julkaisun sivuilla.

Tärkeimpänä lähdemateriaalina aiheen tutkimisessa olen hyödyntänyt Anja Hatvan tuotantoa, varsinkin hänen *Kuvittaminen*-kirjaansa (1993). 20-vuotiaalla teoksella alkaa olla jo hieman ikää, mutta siinä esitetyt perusasiat eivät ole muuttuneet, vaan sitä voidaan edelleen pitää yhtenä suomalaisen kuvantutkimuksen perusteoksena. Hatvalta on ilmestynyt lisäksi myös hyvää uudempaa tuotantoa, kuten vuonna 2009 julkaistu väitöskirja.

Inspiraation lähteeksi työlleni nimeän suomalaisen graafikon Pietari Postin, joka työskentelee tällä hetkellä Barcelonassa kuvittajana. Hänen lehtikuvituksestaan sain suun-

taa valitsemalleni tekniikalle. Myös *Illustrators unlimited : the essence of contemporary illustration* (Klanten & Hellige 2011), johon on koottu kansainvälisesti tunnettujen kuvittajien teoksia, auttoi luomaan suuntaviivoja omalle työlle. Kyseisessä teoksessa etenkin Sanna Manderin kuvitustyylillä oli lähellä sellaista, jota halusin itsekkin lähenteä tavoittelemaan.

Tässä opinnäytetyössä esitelty produktiivinen osa on vielä siltä osin kesken, että viestintäohjeen lopullinen taitto ja julkaisu toteutetaan vasta, kun uudet ja ajan tasalle päivitettyt tekstit ovat valmistuneet. Niinpä myös tässä esittelemääni kuvitukseen tulee vielä todennäköisesti joitakin muutoksia seuraavien kuukausien aikana. Lisäksi odotan vielä asiakkaalta kommentteja kuvitusten tämänhetkisestä versiosta ja olen valmis edelleen kehittämään ja parantelemaan niitä toivottuun suuntaan saamani palautteen mukaan, jotta ne palvelisivat tarkoitustaan parhaalla mahdollisella tavalla.

2 KUVAN MERKITYS

2.1 Voiko kuvaa määritellä?

Kuva on viestinnässä merkittävä väline, sillä samoin kuin tekstinkin kohdalla, sen tarkoituksena on välittää katsojalle sanoma (Hatva 1993, 29). Kuvan määrittelemisen ei kuitenkaan ole niin yksiselitteistä kuin ensin voisi luulla. Itse asiassa ennen tämän työn tekemistä kuvittelin itsekkin, että kuvalle olisi olemassa valmis sanakirjamainen määrittely, johon sen syvimmän olemuksen voisi kiteyttää. Yllätyksekseni huomasin, ettei kuvaa voi kuitenkaan rajata mihinkään semanttiseen laatikkoon, vaan sen määrittelmä ja tulkinta vaihtelevat samalla tavoin kuin kuvan sisältö itsekkin – sen mukaan, kuka sitä katsoo.

Nykyisin ihmiset ovat niin ympäröityjä erilaisilla kuvilla, visuaalisella viestinnällä ja näköaistiin kohdistuvilla ärsykkeillä, että kuvan olemassaolosta on tullut asia, jota emme juuri edes tiedosta tai pysähdy ajattelemaan (Ahjopalo-Nieminen 1999, 7). Tästä syystä onkin hieman erikoista, ettei kuvatulvan keskellä olekaan olemassa yksinkertaista vastausta kysymykseen "*Mikä kuva on?*" Olemme tottuneet siihen, että lähes jokainen julkaisu sanomalehdistä alkaen on kuvitettu meille valmiiksi. "Otamme kuvan itsestäänselvytyksenä", toteaa myös Prue Goodwin (2004, 125). Mistä kuvassa siis oikeastaan on kysymys ja mitä kaikkea sillä voidaan tarkoittaa?

Kaikkein pelkistetyimmillään kuva voidaan luonnehtia kaksiulotteiselle pinnalle muodostetuksi visuaaliseksi sommitelmaksi, joka on usein lisäksi representaatio jostakin olemassa olevasta. Käytännössä kuvan määrittelemisen ei kuitenkaan ole läheskään näin yksiselitteistä, sillä varsinkin nykyajan visuaalisuudelle painottuvassa yhteiskunnassa niiden tulkintaan liittyy monenlaisia eri näkökulmia. Kuvan ymmärtäminen on vahvasti sidoksissa muun muassa kulttuuriin, visuaaliseen lukutaitoon tai esimerkiksi subjektiivisiin kokemuksiin, jotka tiedostamattomasti vaikuttavat kuvan näkemiseen (Seppä 2012, 17,19).

Kuvataiteilijat ovat luoneet kaikkina aikoina teorioita ja määritelmiä kuvan luonteesta, mutta mitä syvemmin aihetta tarkastellaan, sitä enemmän tuntuu nousevan esiin erilaisia tapoja katsoa ja ajatella kuvan käsitettä. Joidenkin tulkintojen mukaan kuvaa voisi ajatella tekstin vastakohtana, jolloin siihen saattaa liittyä erilaisia rajoituksia ja kieltoja tai jopa ikonofobiaa (kuvien pelkoa). Varsinkin nykyään on silti yleisempää nähdä kuvan asema kommunikaatiossa vahvana sanallisia viestejä tukevana elementtinä. (Rossi & Seppä 2007, 36.)

Tämän lisäksi on todettava, että kuva yleisesti (image) on vielä laajempi asia kuin esittävä kuva (picture) tai edes visuaalisuus. Abstraktin kuvan käsitteen voi ymmärtää tarkoittavan myös mielikuvaa, vaikutelmaa tai ajatusta. Seppä (2012, 20) erottelee visuaalisuuden ja kuvan toisistaan seuraavalla määrittelyllä: *Kuvat ovat osa visuaalisuutta, mutta kaikki visuaaliset ilmiöt eivät järjesty mielessämme kuviksi.*

Tässä vaiheessa tämä tulkintojen laaja kirjo alkaa kenties tuntua jo hieman hämmentävältä. Kenties kysymys täytyisikin asetella uudelleen. Huomattavaa tutkimustyötä median ja visuaalisen kulttuurin parissa tehnyt William J. Thomas Mitchell on kirjoittanut teoksen nimeltä *What do Pictures want* (2005). Kirjan nimike tarjoaa jo itsessään toisenlaisen lähestymistavan kuvan hankalasti määriteltävään käsitteeseen. Ei ole välttämättä edes hyödyllistä tehdä loputtomia listoja siitä, mitä kuvat ovat, vaan tuloksellisempaa olisi keskittyä tarkastelemaan, mitä kuvat haluavat ja miten ne toimivat (Elkins 2011, 6). Tämä näkökulma johdattaa määritelmän sijaan pohtimaan kuvan merkitystä.

Perehtyessäni aiheeseen ja kuvien merkitykseen huomasin itsekin, että sanakirjamäärittelyä keskeisemmäksi kysymykseksi nousee, millaisen viestin kuva välittää vastaanottajalle ja miten sen visuaalista sisältöä määritellään tai tulkitaan. Siispä seuraavaksi käyn hieman läpi kuvan merkitystä tekstiä tukevana elementtinä.

2.2 Kuvituksen tehtävät

Kuvilla ja etenkin kuvituskuvilla on monta tehtävää, eikä niiden ainut tarkoitus suinkaan ole katsojan viihdyttäminen, vaan ne myös täydentävät tekstin antamaa informaatiota. Parhaimmillaan kuvitus tuo tekstisisällölle jopa uusia tulkintamahdollisuuksia. Julkaisun sivuntaitossa kuvituksella on tosin myös viihteellinen merkityksensä, sillä kuvituksella pyritään herättämään katsojan mielenkiinto. Sitä käytetään tuotteen tai asian myymiseen katsojalle, sillä se vaikuttaa katsojaan monin alitajuisin tavoin. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 16.)

Tekstiin verrattuna kuvalla on etulyöntiasema siinä, että kuvasisällön havainnointi on välitöntä eikä vaadi varsinaista kieli- tai lukutaitoa. Kuvan "näkemiseen" tarvitaan ainoastaan kyky katsoa ja tunnistaa, joka näyttäisi olevan luontaisesti kaikilla ihmisillä. (Rossi & Seppä 2007, 41.) Tästä syystä kuva ylittää kieli- ja kulttuurirajat silloinkin, kun kirjallista lukutaitoa ei ole.

Sen lisäksi, että pyrin viestintäohjeeseen tekemilläni kuvituksilla auttamaan informaation välittämistä, niillä on myös tehtävänsä julkaisun esteettisessä ja visuaalisessa muotoilussa. Pelkkien tekstipalstojen täyttämät sivut olisivat raskaat lukea, mutta kuvituksella koetan luoda aukeamista helpommin lähestyttäviä ja tarjoilla lukijalle aineksia omien mielikuvien muodostamiseen aiheista. Osa viestintäohjeen tekstien käsittelemistä asioista on melko abstrakteja, kuten vaikkapa kappale "Luottamushenkilöt viestijöinä". En katsonut näissä kohdissa kuvituksen pääasialliseksi tehtäväksi tekstin sanatarkkaa visualisointia, vaan paremminkin koetin koota kuvitukseen viittauksia siitä, mitä tällainen viestintä voisi pitää sisällään, jotta lukija voi sitten kuvitella mielessään loput.

2.3 Kuvan lukeminen

Siihen, millä tavoin erilaiset lukijat kuvaa sitten lukevat, vaikuttaa olennaisesti tarkoitus, miksi kuva on tehty tai kuka sen on tehnyt. Mainos- tai uutiskuvia luetaan jo lähtökohtaisesti eri tavalla kuin taideteosta. Vaikutuksensa on myös kuvaamisen tekniikalla: onko kyseessä piirros- vai valokuva tai kenties maalaus. (Pienimäki 2013.) Valitessani kuvituksilleni tekniikkaa päädyin lopulta piirrettyihin kuvituksiin suureksi osaksi senkin takia, että ne olisivat katsojalle kiinnostavampia kuin valokuva. Ajattelen, että käsin tehtyyn kuvaan välittyy aina pala tekijän persoonasta, sillä oman ainutlaatuisen kädenjälkensä lisäksi kuvittaja uhraa piirtämiseen ja kohteen sommitteluun aikaa. Valokuvassa katsoja näkee saman maiseman ja kohteen sellaisena, niin kuin hän itsekkin voi sen aisteillaan havaita, mutta kuvituskuvaa hän joutuu katsomaan tekijän ajatusten läpi.

Tästä huolimatta kuvan sisällön tulkinta on aina kaksinkertaisen tulkintaprosessin tulos: kuvittaja luo ja lähettää viestin omista lähtökohdistaan, mutta katsoja vastaanottaa ja tulkitsee sen kuitenkin oman tietotaustansa ja strategiansa mukaisesti. Tekijän lisäksi olennainen osa tulkintaa on siis kuvan vastaanottaja eli katsoja itse. Ympäröivä aika ja paikkakin vaikuttavat kuvanlukuprosessiin, mutta myös katsojan mielentila voi ohjata tulkintaa. Hänen koko persoonansa ja tapansa omaksua tietoa vaikuttavat merkitykseen, joka kuvasta muodostuu. (Hatva 2009, 61.)

Voisin verrata prosessia sanallisen viestin vastaanottamisen ymmärtämiseen. Kuulija sovittaa samalla tavalla esimerkiksi ääneen lausutut sanat oman kokemuspohjansa mukaisesti. Jos huudahdan jollekulle: "No älä!" hän saattaa ymmärtää sen ympäröivästä tilanteesta riippuen joko positiivisen tai negatiivisen sävyisenä kommenttina. Huonossa tapauksessa viesti voi muuttua matkalla täysin päinvastaiseksi kuin se oli alun perin tarkoitettu, elleivät kommunikoijat ole niin sanotusti samalla aaltopituudella.

Mistä kuvittaja sitten voi tietää, kuinka katsoja tulkitsee hänen kuvaansa? Kuva jää elämään tekijänsä jälkeenkin, ja sitä saatetaan tarkastella vielä vuosia tai vuosisatoja myöhemmin, jolloin ympäröivä kulttuuri, maailma ja tietoisuus voivat olla ratkaisevasti muuttuneet (Tikkaoja 2013). Kuten sanallisessa viestinnässä, kuvittaja ei voi hallita tulkintaprosessia enää sen jälkeen, kun hän on laskenut viestin ilmoille. Kuvaan

voi kuitenkin sisällyttää joitakin pieniä seikkoja, joilla on tiedostamatonta vaikutusta tulkitsijaan. Näitä ovat esimerkiksi kuvan rajausta ja kuvakulma. (Hatva 1993, 55.)

Luonnollisesti mitä enemmän informaatiota kuvan ohella tarjotaan, sitä suurempi on sen merkitys kuvan tulkintaan, minkä vuoksi on hyvä tarkastella vielä erikseen kuvan ja tekstin keskinäistä suhdetta.

2.4 Kuvan ja tekstin suhde

Monet kuvantutkijat, muun muassa juuri Hatva, ovat sitä mieltä, että kuvan yhteyteen liitetty teksti ohjaa tulkintaa hyvin vahvasti. Hatvan (1993, 110) mukaan jopa huono kuvitus pystytään vielä pelastamaan hyvän kuvatekstin avulla. Julkaisuissa, joissa kuvat ovat ensisijaisesti kuvittamassa ja tukemassa tekstiä, lukija tarvitsee lisäksi myös kirjoitetun informaation, jotta kaikki haluttu tieto välittyisi täydellisesti (Rossi & Sepä 2007, 42).

Kun ajattelen viestintäohjeeseen tekemiäni kuvituksia, en usko, että niiden informaation sisältö toimisi kovinkaan hyvin itsenäisenä elementtinä aivan sellaisenaan, mikäli asiayhteys riisuttaisiin kokonaan pois. Jos otetaan esimerkiksi kaupunkilaisten osallistumista käsittelevä kuvituskuva (liite 1), jossa joukko sekalaiseksi ryhmäksi kokoon-tuneita ihmisiä on sanattomasti vuorovaikutuksessa toistensa ja ympäristönsä kanssa, kuvan informatiivinen sisältö jää huomattavan köyhäksi. Ilman tekstikappaletta – joka kertoo kansalaiskeskustelusta, yleisönosastokirjoituksista ja palautteiden käsittelemisestä – katsoja todennäköisesti tulkitsee kuvaa aivan eri tavalla. Tällöin ainoa kytkös viestintään olisivat henkilöiden yläpuolella leijuvat puhekuplat.

Tästä voidaan tehdä päätelmä, että informatiivisessa julkaisussa pelkkä kuvituskuva yksinään ei riitä täydentämään niitä kaikkia aukkoja, joita lukijalle muodostuu. Kuvan ja sanan suhdetta laajasti tutkineen Kai Mikkosen (2005, 39) mukaan kuva voidaan nähdä eräänlaisena käännöksenä tekstille, jolloin se tulkitsee sanoman joko suorana käännöksenä tai sitten vapaammin ilmaisten. Koen omien kuvituksieni kallistuvan enemmän vapaiden käännösten kannalle, sillä en missään vaiheessa yrittänyt saada kuvituksiani vastaamaan tarkasti tekstiä, jolloin niistä olisi tullut vain saman viestin turhaa toistamista.

2.5 Tiedon visualisoiminen

Kuva korvaa kasvokkaisen vuorovaikutuksen presentaatiota (Seppänen 2001, 62). Sen vuoksi halusin käyttää omassa kuvituksessani ihmishahmoja, joiden ansiosta katsojan olisi helppo kokea samastumisen tunnetta. Ihmishahmo myös mielletään huomiota kiinnittäväksi ja kiinnostavaksi elementiksi. Alitajuisesti ihminen haluaa katsoa toisia ihmisiä ja jo pienet vauvat hymyilevät herkästi nähdessään toisen ihmisen kasvot tai kasvoja esittävän kuvan (Argyle & Cook 1976, 10).

Edward Tufte (1986, 139) on käsitellyt tiedon visualisointia muun muassa kirjassaan *The Visual Display of Quantitative Information*. Hän on lisäksi luonut oman käsitteen tiedon ja musteen suhteesta toisiinsa (data-ink ratio). Tufteen mukaan suurimman osan siitä musteesta, jota julkaisun tai esityksen laatimiseen on käytetty, pitäisi olla niin sa-
nottua data-mustetta eli mustetta, joka esittää informaatiota. Ainoastaan sellainen on tiedon välittymisen kannalta oleellista. Tufte kehottaakin tarkastelemaan tätä suhdel-
kua ja karsimaan pois kaiken turhan ja ylimääräisen musteen, joka ei tuo kuvaan tie-
don välittymisen kannalta mitään uutta.

Tämä on mielenkiintoinen näkökulma, sillä se sulkee pois kuvituksen tehtävän esteeti-
sena viihdyttäjänä. Mikäli tieto pyrittäisiin kuvaamaan niin niukasti ja minimalistis-
esti kuin mahdollista, se olisi varmasti selkeämpää, mutta on selvää, että tämä pakot-
taisi kuvittajan antamaan periksi taiteellisista näkemyksistä ja karsimaan lähes kaiken
koristeellisuuden. Tufteen näkemys (1986) koskee tosin ensisijaisesti infografiikkaa, ei
niinkään taiteen vapauksia käyttäviä kuvituskuvia. Halusin kuitenkin tuoda senkin
esiin, sillä viestintäohjeen kaltaista julkaisua kuvittaessa oli mietittävä asiaa myös siltä
kannalta, miten kuvitus palvelisi lukijaansa mahdollisimman selkeästi sisältämättä
turhaa yksityiskohtaisuutta, jolla ei olisi kuvanluennallista arvoa.

3 KUVITTAMINEN

3.1 Luonnosvaihe

Seuraavaksi kerron varsinaisen kuvittamistyön etenemisestä käytännössä. Ensimmäi-
nen askel kuvitusten tekoon oli tekniikan valinta. Se tulisi määrittelemään työskente-
lytävän ja kuvitusten luonteen, joten harkitsin erilaisia vaihtoehtoja tarkkaan. Kaik-
kein ensimmäisenä ajatuksena minua kiehtoivat kuvitus, joka olisi toteutettu käsin teke-

mällä esimerkiksi muovailuvahasta tai jostain muusta samankaltaisesta massasta ja siten valokuvattu ja digitaalisesti viimeistely kuvituskuviksi. Hylkäsin sen ajatuksen kuitenkin varhaisessa vaiheessa, sillä tapa olisi ollut työläs toteuttaa eikä minulla ollut minkäänlaista aiempaa kokemusta kyseisestä tekniikasta. Epäilin myös yhteensopivuutta kaupungin ilmeeseen.

Toisena vaihtoehtona oli realistisen kuvituksen luominen valokuvaamalla, mutta sen haasteena oli sopivien kohteiden löytäminen. Valokuvatoteutukseen olisi myös todennäköisesti tarvittu avustavia henkilöitä, ja omat valokuvaustaitoni ovat vielä toistaiseksi vain harrastetasolla. Valokuvaaminen olisi tietysti mahdollistanut realistisen ja neutraalin kuvituksen toteuttamisen, mutta piirretyt kuvat ovat usein ajattomampia kuin valokuvat, joista esimerkiksi vuosikymmenet ja kyseisen ajan tyyli välittyvät väistämättömästi katsojalle.

Piirroskuvien avulla on lisäksi helpompaa ja persoonallisempaa välittää viestinsä, sillä tekijän kädenjälki jää näkyviin. Etenkin aineettomien asioiden ja tunnelmien luomisessa niillä on etulyöntiasema. (Toivanen 2010.) Juuri tämänkaltaiseen hankalasti konkretisoitavaan aihepiiriin, kuten kaupungin viestintäohje, piirroskuvitus tarjosi suurenmoiset mahdollisuudet.

Millainen tyyli piirroskuvituksessa sitten olisi paras? Halusin kuvituksen olevan aikaansa sopiva, ja minua kiehtoi jokin kollaasimainen tekniikka. Kollaasi, joka on alun perin Picasson ideasta alkunsa saanut grafiikan muoto, antaa lähes rajattomat mahdollisuudet yhdistellä ja luoda oman näköisiä kuvia tyyliinsä mukaan. Eri aikoina eri taiteilijat ovatkin luoneet siitä runsaasti eri variaatioita. (Valjakka 2012.) Omana tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut lähteä aivan puhtaasti leikkaa-liimaa-linjalle, vaan etsin mahdollisuutta yhdistää leikekirjamaiseen kuvitustyyliin myös oman kädenjälkeäni.

Sitten eräänä päivänä lehteä lukiessani katseeni kiinnittyi kuvituskuvaan, joka oli mielestäni tyylikkään yksinkertainen (kuva 1). Kuvituksen nykyistä kiireistä elämänrytmiä käsittelevään lehtijuttuun (Me 2013, 37) oli tehnyt suomalainen graafikko Pietari Posti. Kuvitus oli toteutettu digitaalisesti, mutta hyvin pitkälti juuri sellaisella leikekuvamaisella tyyllillä, jota olin itse ajatellut. Muistan kokeilleeni samanlaista tekniikkaa aikaisemmin itsekin eräässä koulutyössä, ja päätin ottaa sen nyt uudelleen käyttöön näissä viestintäohjeen kuvituksissa. En tietenkään halunnut lähteä jäljittelemään

kenenkään tyyliä suoraan, mutta kuvien tunnelma ja esimerkiksi Postin kuvituksessa sen lennokkuus olivat sellaisia asioita, joita toivoin saavani sisällytettyä myös omaan työhöni.

Kuva 1. Pietari Postin lehtikuvitus (Me 2013)

Kun olin vielä selaillut kirjastossa muutamia kuvitustaidetta esitteleviä kirjoja, tyyli alkoi hahmottua mielessäni. Suurimpana inspiraation lähteenäni koin jo johdannossa mainitsemani Klantenin ja Helligen kokoaman *Illustrators unlimited : the essence of contemporary illustration* -teoksen (2011), joka esitteli värikkäästi viime vuosikymmenten tunnettuja kuvataiteilijoita ja heidän töidensä jälkeä (kuva 2).

Kuva 2. Mielenkiintoisia kuvitustyyliä teoksessa *Illustrators unlimited : the essence of contemporary illustration* (2011)

Tekniikkavalinnan jälkeen loin kuvitussuunnitelman, jossa valitsin ja määrittelin ne asiat, joita halusin kuvata. Tässä vaiheessa työskentelin vielä kynän ja paperin kanssa ja piirtelin käsin erilaisia luonnoskuvia (liite 2). Seuraavassa vaiheessa siirryin sitten tietokoneen ääreen jatkamaan luonnostelua digitaalisesti. Piirsin kuvaluonnoksista rautalankamaisia ääriivimalleja Adobe Illustratorilla. Digitaalinen kuvankäsittelyohjelma tarjosi monipuoliset mahdollisuudet jatkaa niiden muokkaamista eteenpäin.

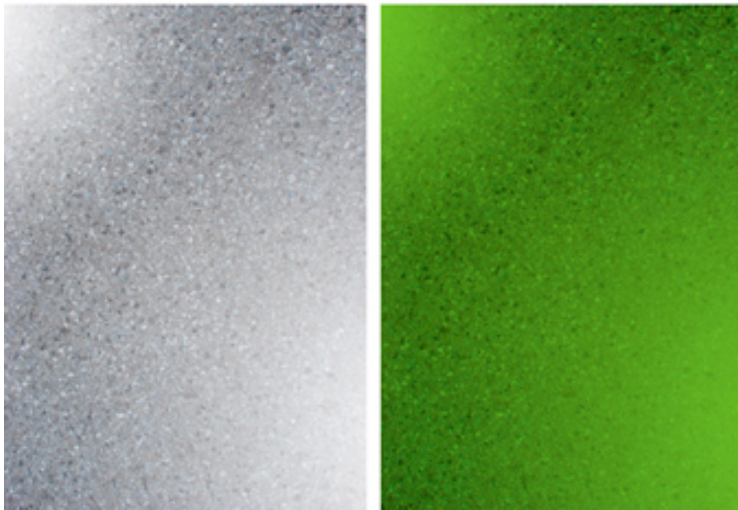
Tässä vaiheessa työskentelyä minulla oli käytössäni aikaisempi, vuonna 2009 julkaistu viestintäohje, josta näin, mikä ohjeen sisältö tulisi suunnilleen olemaan. Ohje jakautui kymmeneen kappaleeseen, joiden pituus vaihteli puolikkaasta sivusta kokonaiseen aukeamaan. Päädyin tekemään suunnilleen yhden kuvan jokaista kappaletta kohti niin, että jokaiselle aukeamalle tulisi vähintään yksi kuvituskuva, ja lisäksi muutamia pienempiä, täydentäviä kuvaelementtejä, yhteensä noin 12–15 kuvaa.

Viestintä käsitteenä on melko monitahoinen, ja se synnyttää jokaisen mielessä hieman erilaisia ajatuksia riippuen siitä, miten he sen itse kokevat ja assosioivat, joten sen pukeminen kuviksi ei ole aivan yksinkertaista. Minulle itselleni tulee ensimmäisenä siitä mieleen verbaalinen kommunikointi, toiset saattavat ajatella viestintä-termin kohdalla ensisijaisesti kehon kieltä ja sanatonta viestintää tai mahdollisesti se voi synnyttää miellelyhtymän markkinointiin ja mainostamiseen, joka on viestinnän yksi osa-alue. En halunnut kuva-aiheissani rajoittaa katsojan tulkintaa liian tiukasti johonkin tiettyyn viestinnän muotoon, siksi visualisoin niitä aika väljästi ja pyrin jättämään mahdollisimman paljon varaa katsojan omille tulkinnoille ja ajatuksille.

3.2 Toteutus

Ihmistä kuvattaessa on luonnollista aloittaa ääriviivoista. Jos kuitenkin katsotaan kohdetta tarkemmin, havaitaan, ettei ihmishahmo itse asiassa koostu mistään reunoja rajaavista viivoista vaan erilaisten valojen ja varjojen muodostamista alueista. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 19.) Kollaasitekniikassa nämä alueet voisi ajatella juuri erilaisina palasina ja pintoina, jotka yhteen liitettynä muodostavat kokonaisuuden. Kuten edellä kuvasin, aloitin piirtämisen luomalla tietokoneella nopeita ja pelkistettyjä ääriviivapiirroksia, joissa kuvien aiheisällöt olivat vielä ulkoasua ja toteutusta tärkeämmät (liite 3).

Tämän vaiheen jälkeen, saavuttaakseni kuvitukseen tavoittelemani leikekirjatyylin, loin Photoshopilla muutaman tekstuuritiedoston. Rajasin niistä muotojen ääri viivojen mukaan paloja, jotka sitten liitin väripinnoiksi paikalleen kuvaan. Joihinkin paloihin kokeilin ensiksi lisätä pienen heitto varjon korostamaan kollaasin tuntua, mutta testitulosteista totesin sen monessa kohdassa tekevän kuvitukset hieman epäselvän näköisiksi. Osa niistä tulisi viestintäohjeen sivuille kuitenkin suhteellisen pienessä koossa, ja halusin säilyttää tyylin niin pelkistettynä kuin mahdollista. Lisäksi vaikutti hieman epäloogiselta, jos joissakin objekteissa oli varjostus, mutta kaikissa ei. Toimivan lopputuloksen saamiseksi se olisi todennäköisesti pitänyt lisätä kaikkiin kuvan osiin. Niinpä luovuin ajatuksesta ja päätin sen sijaan tuoda kuviin elävyyttä tekstuuripinnan kontrasteilla.

Kuva 3. Tekstuuritiedostoja, joista leikkasin kuvituksen väripinnat

Ne vahvat ääri viivat, joilla olin aloittanut piirtämisen, säilyivät kuvituksissa vielä aika pitkälle. Kuitenkin mitä enemmän lisäsin kuvituksiin väritettyä pinta-alaa, sitä vähemmän ääri viiva tuntui enää sopivan tyyliin. Siinä vaiheessa, kun kuvitukset olivat olleet vielä pelkkiä viivapiirroksia, se tuntui asianmukaiselta, mutta työn edetessä vahvoista viivoista muodostui vapaata leikekuvatyyliä kahlitseva tekijä. Palasin jälleen inspiraationi alkulähteille ja panin siinä kohdassa merkille, ettei esimerkiksi Sanna Mander käyttänyt teoksissaan ollenkaan reunaviivaa (Illustrators unlimited 2011, 33). Hänen töissään alueiden rajat muodostuivat sävyjen ja tummuusasteen eroista (kuva 2, kuvitus ylhäällä oikealla).

Tehtyäni tämän havainnon aloin pyrkiä eroon ääri viivoista. Niiden täydellinen poistaminen tuntui kuitenkin aluksi mahdottomalta ajatukselta ilman, että lisäisin kuviini jonkin taustaväriin ja taustan, tai vaihtoehtoisesti kaikkien ihmishahmojen olisi pitänyt olla tummaihoisia. Koin taustaväriin käyttämisen kuvitusta rajoittavaksi tekijäksi, sillä sen myötä kuville olisi pitänyt määritellä tarkat reunat ja jonkinlainen konkreettinen muoto. Niinpä ensimmäisessä vaiheessa poistin ääri viivat sieltä, mistä ne oli mahdollista poistaa, ja muualla päädyin ohentamaan ja vaalentamaan niitä, ettei piirrosjälki olisi niin jäykän näköistä. Aikaisemmin viivat olivat olleet 100-prosenttista mustaa, mutta vaihdoin värin tummanharmaaksi, jolloin vaikutelma oli vähemmän raskas.

Siihen olin tyytyväinen melko pitkään, mutta työn viimeisessä vaiheessa, kun kuvituksesta tuntui yhä puuttuvan jotain sellaista, minkä olisin halunnut saavuttaa, lisäsin kaikille hahmoille ihonvärin. Iho oli ollut kaikkein ongelmallisim ja eniten ääri viivojen tarpeessa oleva alue, koska se oli siihen asti ollut valkoinen, mutta värin ansiosta se ei lopulta vaatinut enää reunojen rajaamista. Sitä ennen kuvissa oli mustavalkoisen väriskaalan lisäksi ollut vain vihreän sävyjä, mutta loppujen lopuksi totesin tehosteväriin tuovan kuvaan lisää elävyyttä. Näiden kahden viimeisimmän vaiheen välistä muutosta voi verrata lopussa olevista liitekuvista (liite 1), ja lisäksi luvussa 4.2.3 Väri valinnat (s. 21) kerron käytetyistä väreistä ja niihin liittyvistä ratkaisuista hieman tarkemmin.

3.3 Valmiit kuvitukset

Olen viitannut jo muutaman kerran kaupunkilaisten osallistumisesta kertovaan kuvitukseen (liite 1). Tein sen palautekanavia ja yleisönosastokirjoituksia käsittelevän tekstikappaleen yhteyteen, ja otan sen nyt esimerkiksi niistä ratkaisuista, joita tein kuvitusta suunnitellessani, ja tarkastelen sen avulla kuvituksen suhdetta tekstiin.

Kyseisen tekstisisällön kohdalla olisi tietysti ollut mahdollisuus käyttää kuvituksessa Mikkosen kuvaileman "suoran käännöksen" (Mikkonen 2005, 39) kaltaista kuvitusta. Sellaisen aiheena olisi voinut olla esimerkiksi kaupunkilainen kirjoittamassa kynä savuten yleisönosastotekstiä tai vielä itsestäänselvemmin kuvia palautekirjeistä tai sähköpostista. Minusta se olisi kuitenkin ollut mielestäni vain turhaa alleviivaamista ja toistoa. Halusin olla enemmän kuin pelkkä kääntäjä ja tavoitella jotakin sellaista, mikä kannustaisi katsojaa pohdiskelemaan aihetta itse ja ohjaisi häntä kenties ajattelemaan ihmisiä ja henkilöitä näiden palauteviestien takana.

Jälleen mielessäni se ajatus, että ihmishahmot tuovat kiinnostavuutta kuvitukseen, piirsin kuvituskuvaan kokoelman erilaisia ja eri-ikäisiä kaupunkilaisia. Kuvan perusteella voi ajatella heidän olevan vuorovaikutuksessa sekä toistensa että ympäristönsä kanssa. Katsoja voi vapaasti rakentaa ulottuvuuksia omaan tulkintaansa. Mielikuvitukselle jää tilaa esimerkiksi siinä, mikä on kuvassa näkyvien henkilöiden suhde toisiinsa ja millaisia tarinoita heidän ympärilleen voi muodostua. Millaisia viestejä he välittävät toisilleen ja kaupungille?

Asiakas saikin heti kuvan ideasta kiinni nähtyään kuvituksesta ensimmäisen luonnoksen. Hän teki ehdotuksen, että henkilöt olisi ryhmitelty kuvaan vielä tiiviimmin kuin ne siinä vaiheessa olivat niin, että ne olisivat selkeästi kanssakäymisessä toistensa kanssa. Se oli hyvä ajatus, sillä se korosti juuri sitä puolta kuvassa, etteivät henkilöt olleet vain irrallinen joukko ihmisiä samaan paikkaan ripoteltuina vaan muodostivat ryhmän, viestivän joukon, jonka keskeltä voisi löytyä erilaisia suhteita, kuten esimerkiksi leikkimässä juoksevat lapset.

Värien avulla kuviin voi luoda erilaisia vaikutelmia, ja perinteisesti musta väri symboloi negatiivisia, kielteisiä asioita, jopa kuolemaa, valkoinen taas päinvastaista (Pater-son 2003, 115). Käytin näitä kaupunkilaisten yläpuolella näkyvissä tyhjissä puhekuplissa ja tarjosin siten katsojalle mahdollisuuden tulkita, tarkoittaako musta puhekupla kielteistä palautetta ja välitetäänkö valkoisella puhekuplalla puolestaan positiivista viestiä. Kaupunkilaisilta tulee johtoportaan tietoisuuteen varmasti molempia.

Myös puhekuplien sanallinen sisältö on vapaasti kuviteltavissa, sillä pitäydyin senkin osalta pelkistetyllä linjalla menemättä pikkutarkkaan yksityiskohtaisuuteen. Yhteen puhekuplaan ainoastaan lisäsin huutomerkin korostamaan sitä, että viesti on painokas ja kaupunkilaisilta tulevilla mielipiteillä on huomioarvoa. Kuvan yhteydessä viestintäohjeen sivulla oleva teksti täydentää ja viimeistelee sitten kuvan merkityksen, jolloin katsoja saa lopullisen käsityksen siitä, millaisia asioita kuvituksen taustalla on.

4 VIESTINTÄOHJEEN KOKOAMINEN

4.1 Taitto

Aikaisemman ohjeen taittopohja oli tehty ennen kuin Kouvolan graafinen ilme uudistettiin vuonna 2012 ja uusi virallinen Kouvola-brändi julkaistiin. Taitto oli siis jäänyt vanhaksi sekä väreiltään että graafisten elementtien osalta ja se tarvitsi uudistaa. Taittoa varten oli kuitenkin olemassa Kouvola-brändin mukainen valmis taittopohja, joka on suunniteltu kaupungin sisäisten julkaisujen toteuttamiseen.

Itselleni tämä pohja tuli tutuksi, kun olin työharjoittelussa Kouvolan kaupungin viestinnässä kesällä 2013, joten ennen opinnäytetyöni aloittamista minulle oli jo selvinnyt, mitkä olivat sen heikot ja vahvat puolet. Asiakas antoi luvan uudistaa taittopohjaa käytännöllisemmäksi tätä julkaisua varten, joten pystyin tekemään siihen tarvittaessa parannuksia. Muutokset olivat vähäisiä, mutta tein muutamia pieniä muokkauksia. Alkuperäisessä pohjassa esimerkiksi sisällysluettelon malli on suunniteltu vain muutamman kappaleen mittaiseksi, ja sen mukaan se mahtuu puolikkaalle sivulle, pieneen ja lyhyeen tilaan. Visuaalisesti ratkaisu on tyylikäs, mutta käytännössä sisällysluettelo ei lähes koskaan ole niin lyhyt, että se veisi vain muutaman rivin verran tilaa. Ainakin tämän viestintäohjeen tapauksessa se olisi vienyt valmista tyyliä noudattaen kokonaisen aukeaman pituiseksi, joten vaihdoin sen rivivälin ja asetelun tarkoitukseen sopivaksi.

Poikkesin myös kannessa tyylistä, jonka mukaan kansikuva sijoitetaan Kouvola-brändissä määritellyn Kouvola-pallon sisään. Koska kuvituksellani ei ollut mitään taustaa eikä niin ollen varsinaisia reunoja, asetin kuvituksen kanteen ilman rajauksia (liite 4). Ympyrän sisälle rajaamisen sijasta pyöreät muodot tulevat näkyviin kuvasta itsestään löytyvissä linjoissa ja kaarissa.

Kuvien taittamisessa julkaisuun noudatin periaatetta, että saisin jokaiselle aukeamalle ainakin yhden kuvituksen. Kuitenkin kun tässä opinnäytetyössä esitelty versio on suunniteltu ja taitettu vielä niiden toistaiseksi uudistamattomien tekstien mukaan, julkaisun lopullinen sivujako on mahdollisesti erilainen. Siksi en tarkastele tässä työssä enempää kuvien varsinaista asetelua ja sijaintia aukeamilla, mutta liitteessä 4 näkyy kuitenkin entisen ja nykyisen viestintäohjeen välinen ero. Selvimmin se on huomattavissa värimaailmassa, sillä uusi on yleisväriltään raikkaan vihreä, kun taas edellisen

julkaisun teemavärinä oli turkoosinsininen, mutta samankaltaisuuksiakin on. Esimerkiksi julkaisun taitto säilyy edelleen kaksipalstaisena.

4.2 Graafiset ratkaisut

4.2.1 Kouvolan graafinen ilme

Kouvolan kaupungin uutta graafista ilmettä, joka otettiin käyttöön keväällä 2012, on luonnehdittu sekä rohkeaksi ja moderniksi että toisaalta lapselliseksi ja jopa psykedeeliseksi (Kouvolan uusittu ilme jakaa mielipiteitä 2012). Mielipiteitä jakavia kommentteja herättävät etenkin graafikko Kustaa Saksin suunnitteleman brändikuvituksen surrealistinen tyyli ja kirkas värimaailma.

Kuva 4. Kustaa saksin Kouvola-kuvitus

Saksin Kouvola-kuvituksen lisäksi ilmeeseen kuuluu Ihmettelijäksi nimetty hahmo, suurisilmäinen pallo, josta käytetään neljää erilaista värimuunnosta kyseessä olevan toimialan mukaan (joita voivat esimerkiksi matkailu tai yritystoiminta). Lisäksi kaupungin markkinointia varten on suunniteltu vielä kolme tunnushahmoa, jotka ovat nimeltään herra Puu, neiti Luomu ja Toivo eli Topi.

Värikkydestään huolimatta Kouvolan ilmeen perusta on siis melko hallittu ja yksinkertainen, joten sen graafista ohjeistoa on helppo noudattaa, joskaan siinä ei aina ole paljon soveltamisen varaa. Kuvitustyöni alussa mietin pitkään, mikä olisi se yhdistävä tekijä, joka saisi kuvitukseni toimimaan yhteen Kouvolan ilmeen kanssa. Tarkoitukseni ei ollut millään tavalla lähteä kopioimaan tai jäljittelemään ilmeen tyyliä niin, että olisin yrittänyt luoda esimerkiksi lisää samannäköisiä hahmoja.

Visuaalisuudessa väreillä on hyvin paljon merkitystä, sillä muotojen lisäksi ne ovat ensimmäinen asia, jonka katsoja kuvassa havaitsee. Väreillä voi sekä korostaa erilaisuutta ja kontrasteja että vahvistaa samankaltaisuutta. (Swift 1996.) Päätin poimia kuvituksia yhdistävän tekijän värimaailmasta. Sen lisäksi otin Kouvolan ilmeen muotokielestä käyttöni pyöreän linjan, joka omissa kuvituksissani tulee siis esiin erilaisina ympyrän ja kaaren muotoina. Joissakin kuvissa ne ovat huomaamattomampia, toisissa ne nousevat kuvaa hallitseviksi elementeiksi, joihin katse hakeutuu nopeasti.

4.2.2 Typografia

Kirjainperheet eli fontit voidaan luokitella kahteen eri ryhmään, päätteelliset ja päätteettömät. Fontteja, joiden kirjaimissa on pienet pääteviivat, käytetään nimitystä antikva ja päätteettömiä kutsutaan groteskeiksi. (Itkonen 2007, 11.) Yleensä graafista ilmettä suunniteltaessa valitaan käyttöön aina vähintään yksi vaihtoehto näistä molemmista, sillä niiden käytettävyys on hieman erilainen. Itkosen (2007, 71) mukaan antikvaa pidetään helppolukuisena pitkissä tekstipalstoissa ja varsinkin painettuun muotoon soveltuvana, groteskit fontit puolestaan ovat edukseen lyhyissä teksteissä kuten otsikoissa ja näyttöpäätteillä.

Kouvolan uudistetun ilmeen typografiassa antikvaa fonttia edustaa Adobe Caslon Pro ja groteskia Twentieth Century. Muita fontteja ei graafisen ohjeiston mukaan ole käytettävissä, joten vaihtoehdot ovat rajalliset, mutta erilaisten leikkausten ansiosta molemmilla saa kuitenkin luotua monipuolista ja erilaisiin käyttötarkoituksiin soveltuvaa typografiaa.

Käytin siis näitä kyseisiä fontteja myös viestintäohjeen taitossa. Valmiiseen julkaisupohjaan valitut typografia-asetukset olivat jo valmiiksi toimivia, joten niiden osalta ei ollut tarpeellista tehdä julkaisupohjaan muutoksia. Loin ainoastaan uuden otsikotyylin kolmannelle ja pienimmälle alaotsikolle, sillä sellaista ei ollut ennestään määritelty.

4.2.3 Värivalinnat

Värivalintojen suhteen lähdin liikkeelle ajatuksesta, että kuvissani olisi käytössä mustavalkoinen väriskaala, jolle valitsisin yhden värin tehosteeksi. Siitä väristä voisin sitten käyttää erilaisia tummuusasteita, ja sen lisäksi, että yksinkertainen värimaailma pitäisi kuvituksen yhtenäisenä, se tekisi siitä myös helposti yhteensopivan erilaisiin, värikkäisiin ympäristöihin, joissa sitä tultaisiin mahdollisesti käyttämään.

Ensimmäinen mielessäni ollut väri oli violetti, mutta se ei kuulunut Kouvolan virallisiin väreihin. Jotta voisin yhdistää kuvituksiini ilme-elementtejä (kuten esimerkiksi Ihmettelijä-hahmoja), valitsemani värin piti olla sellainen, että se toimisi niiden kanssa yhdessä.

Kouvolan päätunnusväri on vihreä, ja kaupunki käyttää sitä ensisijaisena kaikessa viestinnässään samoin kuin vihreää Ihmettelijää. Vihreä edustaa Kouvolan kaupunkia ja sen viestintää kokonaisuutena, muut tunnusvärit kuvaavat kaupungin pienempiä osa-alueita, esimerkiksi turkoosia käytetään yritystoiminnassa ja liike-elämässä. Tämä perusteella alkoi tuntua luontevaltaratkaisulta, että "virallinen vihreä" pitäisi sisällyttää mukaan viestintäohjeeseen, varsinkin jos haluaisin käyttää Ihmettelijä-tunnusta mukana taitossa.

Kun aloin toteuttaa kansikuvaa, otinkin vihreän värin lähes huomaamattani käyttöön, sillä kyseessä oli maisemakuva, johon tuli vihreitä puita ja nurmikoita. Kun jatkoin kuvitusten suunnittelua, huomasin, että vihreä väri tosiaan toimi niissä kaikkein luonnollisimmin. Kokeeksi tein kuitenkin yhden kuvituksen, jossa käytinkin päävärinä violettia ja vihreä näkyi siinä ainoastaan tehostevärinä (kuva 5).

Kuva 5. Kuvituskokeilu violetilla tehostevärillä

Kuvan ulkonäkö oli mielestäni luonnoton. Värisävyt olivat sen verran kaukana toisistaan, että ne olivat lähes vastavärejä toisilleen. Kontrasti näytti siksi liian vahvalta, ja minun olisi pitänyt jättää vihreät osat kokonaan pois, jos olisin halunnut rauhoittaa kuvan tunnelmaa. Väripintojen tekstuuri ei myöskään päässyt voimakkansävyisessä violetissa oikeuksiinsa samalla tavalla kuin vihreässä, vaan hävisi lähes näkymättömiin.

Toistaessani kokeilun samalla kaavalla totesin, ettei mikään toinenkaan väri näyttänyt vihreän kanssa yhtä luonnolliselta, lukuunottamatta joitakin sinertäviä turkoosin sävyjä. Koska ne kuitenkin olivat jo valmiiksi hyvin lähellä vihreää, päätin toistaiseksi pitäytyä harmaasävyjen lisäksi pelkässä vihreässä.

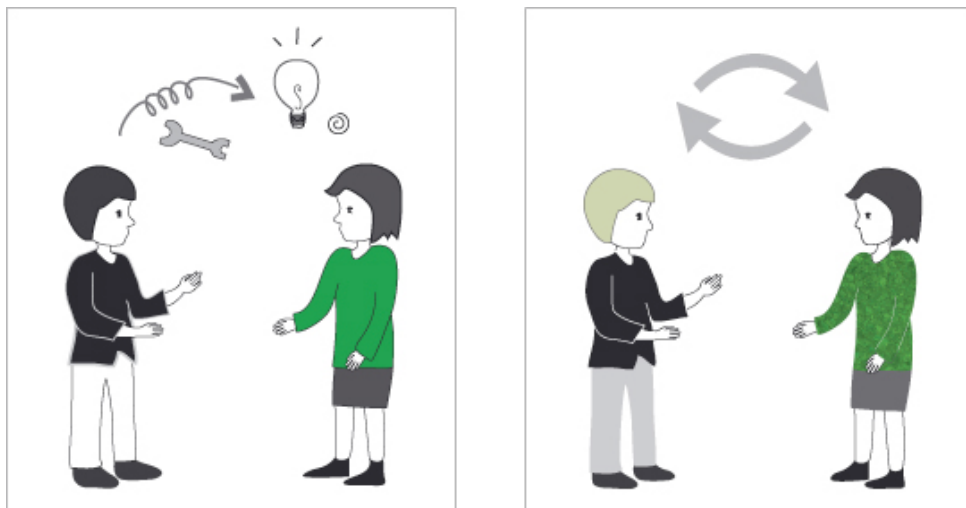
Uuden brändi-ilmeensä myötä Kouvola haluaa markkinoida itseään luonnonläheisenä ja luonnollisena kaupunkina, joten senkin puolesta vihreä sopi viestintäohjeen pääväriksi. Pelkän yhden värin käyttämisessä kaikissa kuvituksissa oli tietysti olemassa riski, että ulkoasusta tulee tylsän näköinen, mutta lisäväreiden sijasta päädyin hakemaan tekstuuri-pinnoilla ja kuvan osien välisillä kontrasteilla elävyyttä kuvien ulkonäköön.

Tämä toimikin melko pitkään, mutta lopulta minun täytyi kuvituksen ääriviivoihin liittyvien ratkaisujen takia kokeilla ihonvärin lisäämistä sellaisiin kuviin, joissa oli ihmishahmoja. Tämän ansiosta vihreän värin rinnalle valikoitui vaalea oranssin sävy. Tehosteväri tuli käyttöön vain ihmisten ihoissa, mutta kokeilun tehtyäni totesin, että se toi kuviin toivotulla tavalla vaihtelua ja pientä piristystä. Lisäksi oranssi on myös Kouvolan kaupungin viestinnässä se väri, jota vihreän tehostevärin kaikkein useimmin ja yleensä käytetään. Vaikkei omista kuvituksistani olekaan kyseessä aivan Kouvolan virallinen teemaväri-oranssi, vaan paljon vaaleampi sävy, se muodostaa kuitenkin raikkaan vastaparin maanläheiselle vihreälle.

5 VALMIIN TYÖN TARKASTELUA

5.1 Asiakkaan palaute

Asiakas antoi alusta alkaen hyviä ajatuksia ja mielipiteitä kuvitusluonnoksista. Sain tapaamisissa kommentteja, joiden pohjalta oli hyvä jatkaa kohti seuraavaa vaihetta. Nämä palaverit, joissa kävimme läpi viestintäohjeen taittoa, olivat senkin puolesta hyödyllisiä, että omien ajatusten ja ratkaisujen toimivuus kuvituksen katsojan kannalta tuli niissä testatuksi. Jos jonkin kuvan viesti ei ollut selkeä tai tarpeeksi helposti välitettävä, pääsin kehittämään sitä tehtyjen havaintojen perusteella eteenpäin.

Kuva 6. Kuvituksen asiakaspalautteen pohjalta tehty visuaalinen selkeytys.

Esimerkkinä tästä on oheisessa kuvassa näkyvä, viestintäprosessia visualisoiva kuvituksen osa, jonka alkuperäisen kaavionuoligrafiikan asiakas koki olevan hieman epä-

selvä. Pienet yksityiskohdat, joilla ei sinänsä ollut informatiivista arvoa, kiinnittivät huomiota pois kuvan varsinaisesta henkilöistä ja ohjasivat mahdollisesti katsojan ajatuksia sivuraiteille, kuten analysoimaan näiden eri osasten merkitystä. Korvasin tämän grafiikan seuraavassa vaiheessa selkeämmillä nuolilla, ja huomasin sitten sen sopivan paremmin myös kuvitusteni yleiseen, pelkistettyyn linjaan.

Kaikkein viimeisimmät mielipiteet ja palaute tässä opinnäytetyössä esitellystä kuvituksen vaiheesta eivät kuitenkaan ehtineet saapua ennen opinnäytteen julkaisemista. Viestintäohje on lopullisesti julkaisuvalmis vasta siinä vaiheessa, kun sen päivitettyt tekstit saadaan valmiiksi, jonka jälkeen kuvituksen sopivuus uuteen taittoon täytyy vielä tarkistaa. Uusi tekstisisältö määrittelee muun muassa lopullisen sivumäärän ja aukeamien sommittelun, joten tarvittaessa kuvitukseen täytyy tehdä pieniä muutoksia. Lisäksi niihin tulee todennäköisesti asiakkaan loppupalautteen pohjalta vielä pientä parantelua. Tarkoituksena on, että kaikki henkilöt Kouvolan kaupungin viestinnässä näkevät uuden viestintäohjeen ennen sen julkaisemista ja heillä on mahdollisuus esittää mielipiteitä ja ajatuksia, ja olen valmis ottamaan vielä kuvituksia koskevan palautteen huomioon.

5.2 Pohdintaa kuvitusprosessista

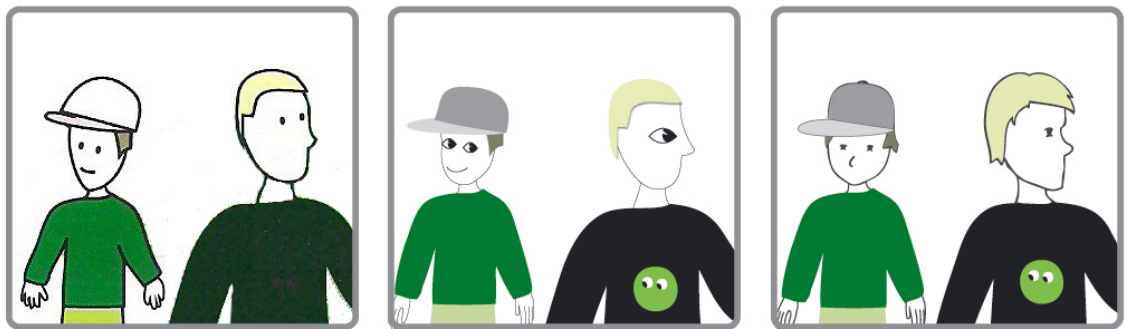
Viestintäohjeen uusittujen tekstien puuttuminen vaikutti kuvitussuunnitelmaan hieman, sillä sen ansiosta esimerkiksi infografiikka jäi paljon vähemmälle kuin olin työn aluksi ajatellut. Kun tekstikappaleiden asiasisällöt olivat vanhentuneita, niistä ei oikein voinut poimia asioita visuaalisesti havainnollistettavaksi, vaikka olin työn alussa suunnitellut, että yrittäisin kuvittaa ohjetta mahdollisimman paljon myös tältä osin. Tällaisten nostojen tekeminen kuuluisi kuitenkin vasta lopullisen taiton viimeistelyvaiheeseen, joten ne jäivät tämän opinnäytetyön aiheen ulkopuolelle.

Eniten haasteita kuvituksessa aiheutti ihmishahmojen kuvaaminen ja sopivan tyylin valinta. Piirrostylelini on luonnostaan melko lapsenomainen, ja tapa, jolla pelkistän hahmoja, tekee niistä helposti lapsekkaan oloisia. Tällaisessa virallisessa julkaisussa liiallisen lapsekkuuden suhteen piti kuitenkin olla tarkkana, ja hain hahmoilleni sopivaa tyyliä usean erilaisen luonnosvaiheen kautta.

Siinä vaiheessa, kun kuvitukset olivat vasta ääriiviipiirroksia, henkilöiden ulkonäkö ei vielä ollut keskeinen tekijä, vaan enemmänkin viitteellinen luonnostelma siitä, mil-

laiselta lopputulos tulisi näyttämään (liite 2). Kuvien täydentyessä tekstuureilla ihmis-hahmot alkoivat kuitenkin olla huomattavammin ristiriidassa tyylin kanssa. Samoihin aikoihin myös mustien ääriviivojen jäykkyys alkoi häiritä minua, niin kuin kuvasin sivuilla 15–16.

Hain asiaan ensin ratkaisua henkilöiden silmistä, ja ensimmäinen kokeiluni niiden suhteen olivat suuret, hieman egyptiläisten hieroglyfien tyylliset silmät. Oheisessa kuvassa on esitettyä hahmojen kasvopiirteiden muutos kuvitusprosessin aikana. Lopulliseen ratkaisuun pääsin vasta, kun olin piirtänyt kasvojen pohjakuvat käsin, jonka jälkeen muokkasin ne digitaalisesti paikoilleen kuvituksiin.

Kuva 7. Silmien ja kasvopiirteiden kehitys kuvitusprosessin aikana

Hahmot näyttivät tässä vaiheessa edelleen lapsekkaammilta kuin olin työn alussa suunnitellut, joten seuraavaksi päädyin pelkistämään kasvoja radikaalisti poistamalla kaikilta hahmoilta suut. Ajattelin ratkaisullani viestittää katsojalle, ettei viestinnän tarvitse aina ensisijaisesti tarkoittaa sanallista tai puhuttua kommunikointia. Toivoin suun puuttumisen korostavan muiden kasvopiirteiden ja esimerkiksi ruumiinkielen merkitystä.

Tässä asiassa tulee hyvin näkyviin niiden pienten valintojen merkitys, joilla kuvittaja vaikuttaa kuvan tulkintaan. Hatvan (1993, 115) mukaan ne ohjaavat katsojan ajatuksia ja saavat huomion tarkentumaan tiettyihin asioihin. En kuitenkaan tullut heti ajatelleeksi sitä, mikä on suun symbolinen merkitys ilmaisulle yleisesti. Tässä kohdassa kuvitusprosessia keskustelin ratkaisusta opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Esiin nousi näkökulma, että suuttomat ihmiset oli mahdollista ymmärtää myös siten, että hahmot olisivat mykkiä tai vaiennettuja.

Mietin asiaa, enkä loppujen lopuksi halunnut ottaa riskiä, että kuvitus olisi tulkittavissa tällä tavoin. Loppuvaiheessa lisäsin siis suurimmalle osalle henkilöistä pienen suun, jonka ilme säilytti heidät positiivisen näköisinä. Poikkeuksena ainoastaan muutama pienimpien kuvaelementtien hahmo jäi pelkistetylle asteelle, jossa suuta ei näy kuvassa. Näissä kuvissa aihe on kuitenkin itsessään sellainen, että kuvan viestintätilanne itsessään ilmaisee vahvasti hahmojen kommunikoivan keskenään, joten pelkistäminen oli mahdollista.

Näiden tässä opinnäytetyössä kuvaamieni erilaisten vaiheiden jälkeen pääsin lopputulokseen, jonka koen olevan itseni näköinen. Työn alkuvaiheessa huomasin, ettei kuvittaminen ja ihmishahmojen piirtäminen ollut vielä hioutunut minulle sellaiseksi taidoksi, johon voisin luottaa vahvuutenani. Siinä kohdassa pelkäsin hetken aikaa ottaneeni riskin opinnäytetyön onnistumisen kannalta. Jouduin tekemään paljon töitä tyylin suhteen ja minun oli paneuduttava huolellisesti ihmishahmojen pelkistykseen, jotta lopputulos olisi näyttänyt sujuvalta. Toisenlaisessa aiheessa – tai tekniikassa – olisi ollut se etu, että minulla olisi ollut mahdollisuus tuoda vielä enemmän esiin myös omia vahvuuksiani, mutta toisaalta koin tämän puolen piirustustaidoissani kehittämisen arvoiseksi.

Kokonaisuutena prosessi on mielestäni ollut opettavainen. Kuvittamisen teorian tutkimisessa yllättävin ja kaikkein kiehtovinkin havainto oli se, ettei kuvalla tosiaan ole olemassa sellaista määritelmää, jonka voisi pelkistää parilla sanalla yleiseksi totuudeksi. Työ viestintäohjeen julkaisun parissa jatkuu vielä tekstien taittamisen osalta ainakin vuoden 2013 loppuun, jolloin kuvitukset tulevat vielä asiakkaan toiveiden mukaan täydentymään.

LÄHTEET

- Ahjopalo-Nieminen, T. 1999. Kuvittajan keinot. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Argyle, M. & Cook, M. 1976. Gaze and mutual gaze. Oxford: Cambridge University Press.
- Elkins, J. & Naef M. 2011. What Is an Image? United States: Penn State Press.
- Goodwin, P. 2004. Literacy through Creativity. London: David Fulton.
- Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Hatva, A. 2009. Merkityksen välittäminen kuvan avulla. Tampereen yliopisto: Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 886.
- Itkonen, M. 2007. Typografian käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Klanten, R. & Hellige, H. 2011. Illustrators unlimited : the essence of contemporary illustration. Berlin: Gestalten.
2012. Kouvolan uusittu ilme jakaa mielipiteitä – Kerro, mitä mieltä itse olet. Kouvolan Sanomat. Saatavissa: <http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2012/03/06/Kouvolan+uusittu+ilme+jakaa+mielipiteitä+---+Kerro+mitä+mieltä+itse+olet/2012386/4> [viitattu 3.11.2013].
2013. Me – Hyvä ote arkeen, vol. 10/2013. s. 37.
- Mitchell, W. J. T. 2005. What do pictures want? The lives and loves of images. Chicago: University of Chicago Press.
- Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana. Helsinki: Gaudeamus.
- Paterson, I. 2003. A Dictionary of Colour. London: Thorogood Publishing.
- Pienimäki, M. Kuvanlukutaito. Viestintätieteiden yliopistoverkosto. Saatavissa: <http://viesverk.uta.fi/kuvanluku/index.php> [viitattu 20.10.2013].

Seppä, A. 2012. Kuvien tulkinta. Tampere: Tammerprint.

Seppänen, J. 2001. Valokuvaa ei ole. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Rossi, L-M & Seppä, A. 2007. Visuaalisen kulttuurin lukukirja. Tampere: Tammer-Paino.

Swift, G. 1996. Color Is Information. Saatavissa:
www.designmatrix.com/pl/cyberpl/cii.html [viitattu 3.11.2013]

Tikkaoja, O. Kuvan analyysi ja tulkinta. Internetix. Saatavissa:
http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/lukio/ku/ku1/03_kuvan_analyysi_ja_tulkinta/01_kuvan_analyysi_ja_tulkinta_teoria [viitattu 20.10.2013].

Toivanen, A. 2010. Kuvitus. Saatavissa: <http://www.graafinen.com/kuvitus/kuvitus/> [viitattu 2.11.2013]

Tufte, E. 1986. The Visual Display of Quantitative Information. Graphics Press.

Valjakka, T. 2012. Leikaten ja Liimaten. Helsingin Sanomat: Kulttuuri. Saatavissa:
<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1343968091240> [viitattu 2.10.2013].

Kaksi viimeisintä vaihetta kuvituksesta, johon on kuvattu viestiviä kaupunkilaisia.

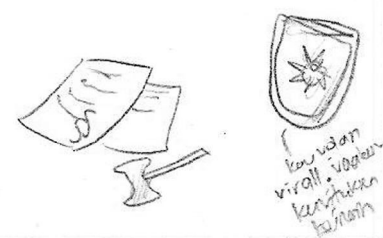
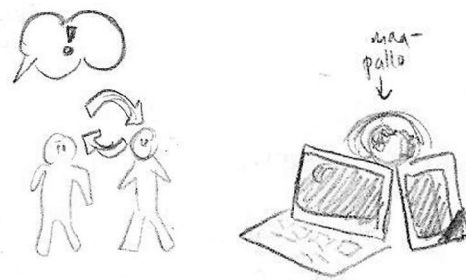
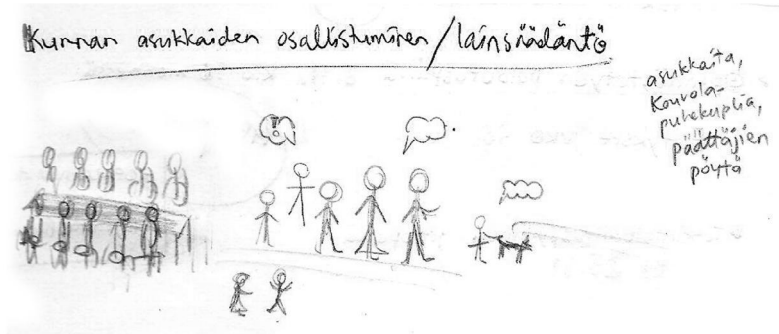
Vaihe 1:

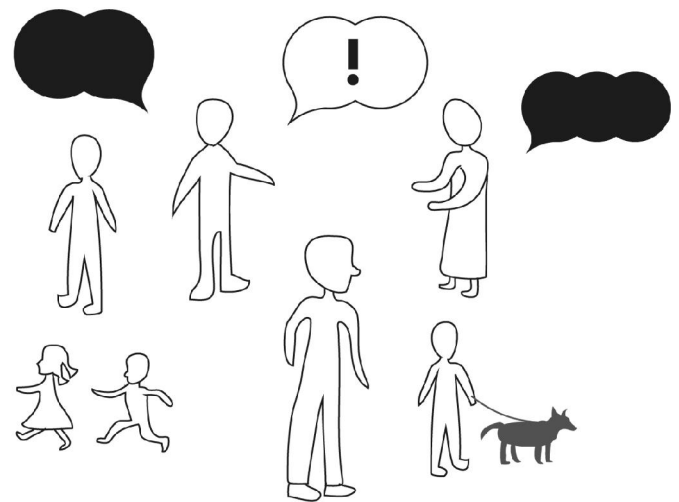
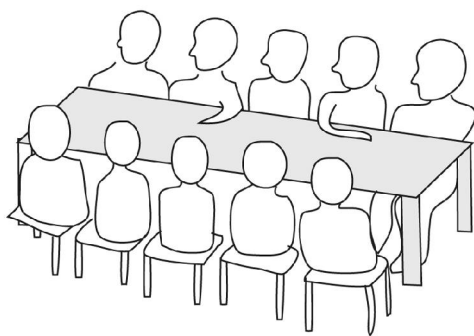
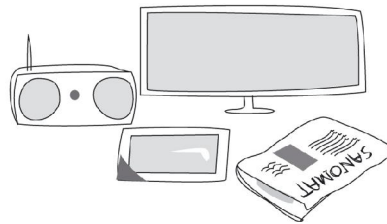
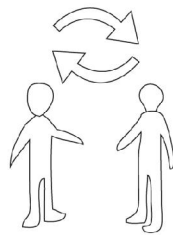
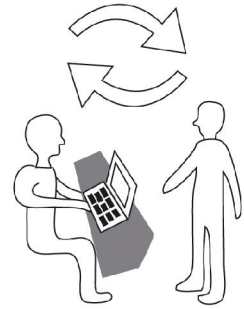
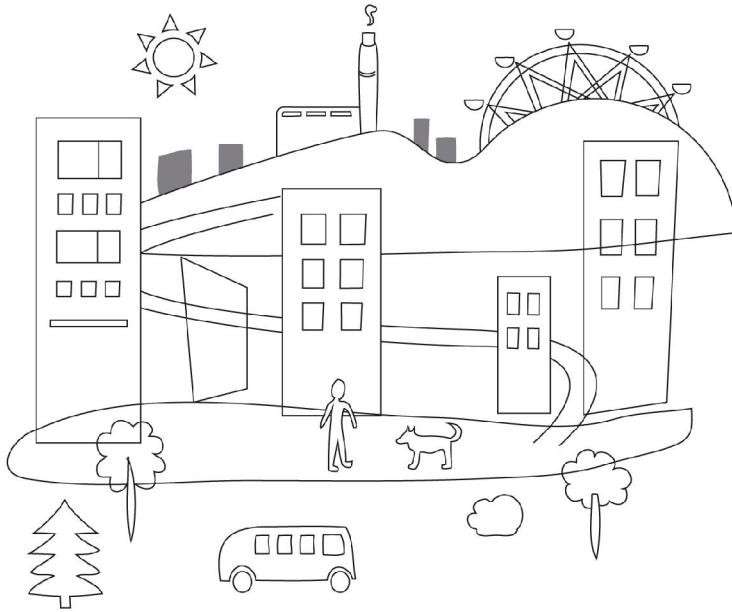
Vaihe 2:

Suunnitteluvaiheen lyijykynällä hahmoteltuja luonnoksia.

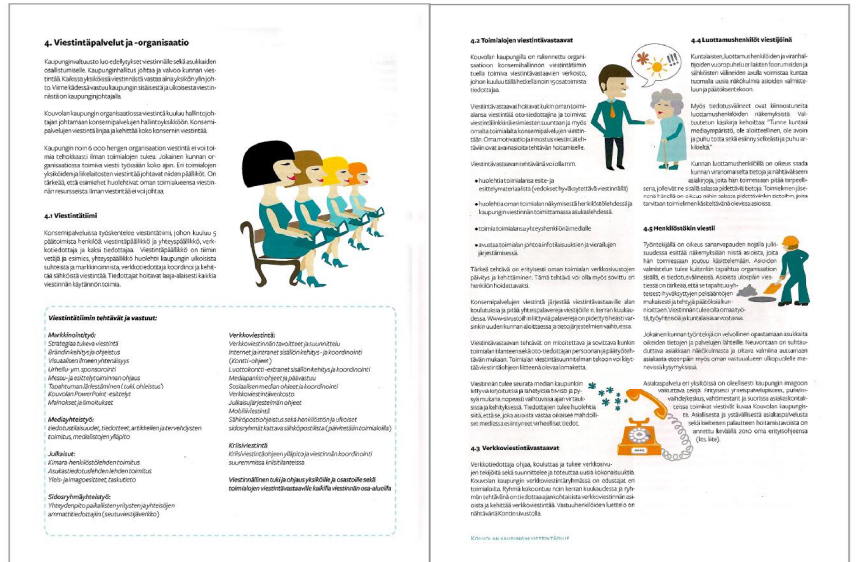

Luonnosten ääriivapiirroksia digitaalisessa muodossa.

Entisen ja nykyisen viestintäohjeen välinen ero.

1. Vanhan viestintäohjeen kansi ja sisäsivuaukeama:

2. Uusi kansi ja esimerkki aukeamasta:

